
Rozhovor s prof. Pokorným, držitelem medaile za zásluhy

Rozhovor s prof. Pokorným, držitelem medaile za zásluhy

28. října jste byl vyznamenán medailí za zásluhy, setkal jste se s prezidentem Klausem, než jste ji dostal?

Jen asi dvakrát při různých recepcích, kdy jsme si potřásli rukou, ale jinak osobně jsem s ním nemluvil.

A víte, kdo vás navrhl?

Vím, že to muselo přijít z okruhu mých spolupracovníků.

A jak jste se to dozvěděl? Přímou z kanceláře prezidenta?

Nene, už v červnu jsem dostal od předsedy Senátu dopis se seznamem navržených, na kterém jsem byl i já, ale s upozorněním, že pan prezident ještě může seznam upravit.

Máte sice zkušenost z mnoha konferencí, ale jak se člověk cítí v sále před spoustou lidí v čele s prezidentem, bývalým prezidentem, premiérem...

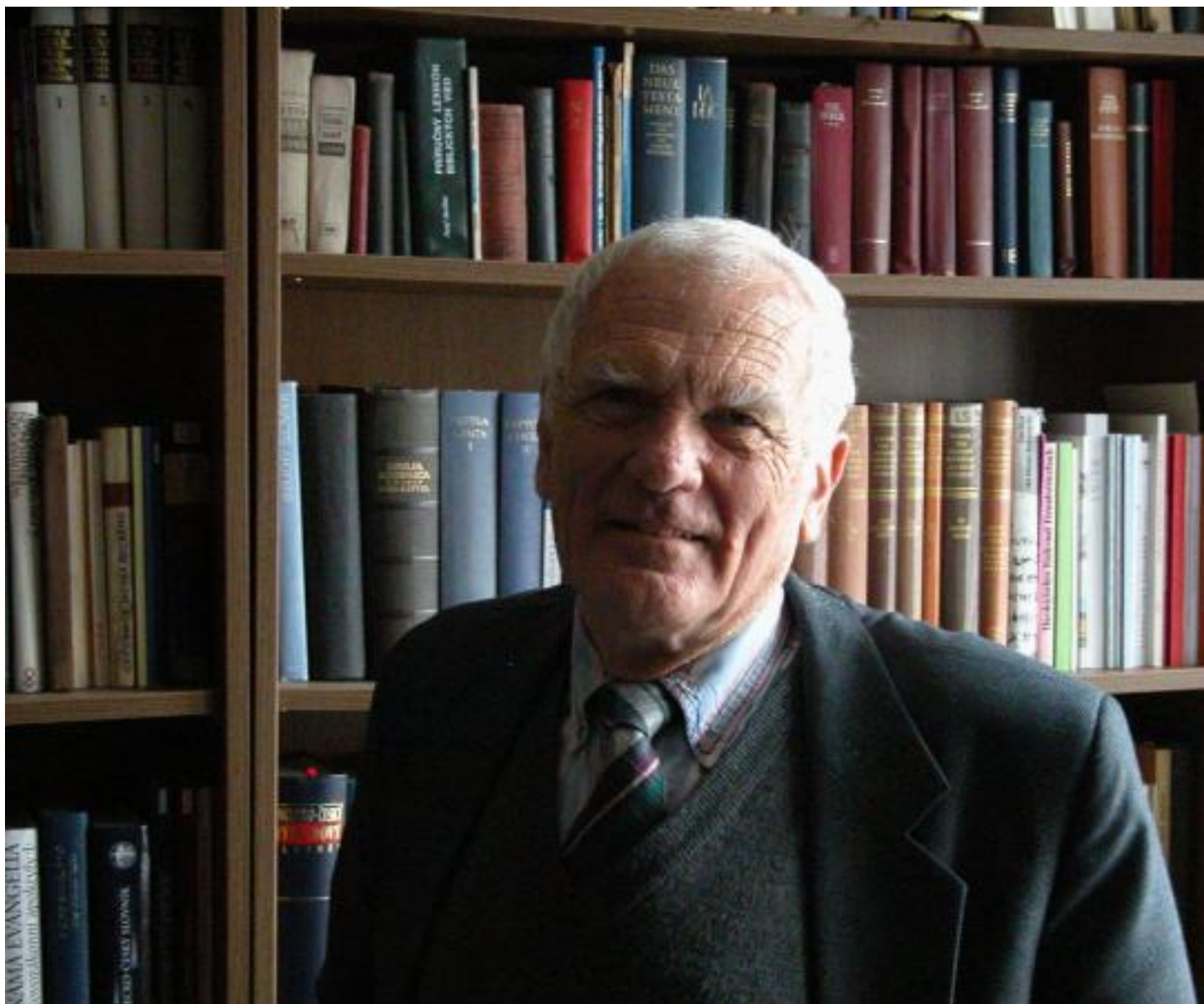
Musím říci, že jsem po všech konferencích dost otrlý... Hlavně že sám nemusím nic říkat nebo organizovat, a pak si člověk přítomné rád prohlídne.

Budete se po udělení státního vyznamenání více vyjadřovat do společnosti? Přece jen teď máte větší autoritu...

Cítím jistý tlak, ale spíše od nakladatelství, abych vydal promluvy, které jsem měl k různým příležitostem o současném stavu naší společnosti a církve, ale mám ještě tolik konkrétní práce, že se k tomu dostanu snad v průběhu letních prázdnin.

A na čem teď konkrétně pracujete?

Teď zrovna dokončujeme velkou učebnici hermeneutiky, která snad bude i pro širší vrstvy. Dále chystáme německou učebnici o bibliště - Novém zákonu. Kolega Dus navíc vydává třetí díl novozákonních apokryfů, což je poměrně přitažlivá publikace, kterou mají ve všech velkých jazycích.

Když jste hovořil o Novém zákoně, vy jste ho spolupřekládal. K jakým posunům může v překladech docházet v průběhu historie? Víte o nějakém konkrétním, který by ovlivnil církevní rozhodování?

Řecký text Nového zákona je poměrně přesně uchován. Pokud jsou tam nějaké větší rozdíly, tak vznikly ještě v době před kanonizací (ustálením a uznáním) Nového zákona. To byly spíše rozdíly v tradici. První skutečně vědomé věroučné odchylky se objevily až v pátém století, tzn. prakticky už na začátku středověku.

Když se podíváte na konkrétní překlady, z čeho vychází – např. Kralická bible?

Zrovna Kralická bible je mezičlánek. Česká reformace byla založená ještě na latinském překladu, i když Vulgáta byl překlad, který měl zrekonstruovat nejpůvodnější podobu textu do latiny. Ale Kraličtí už starší překlady zrevidovali na základě řeckých rukopisů. Pochopitelně měli k dispozici rukopisy, až ze středověku – průměrně z 8. století – kdežto my dnes překládáme z textů, které jsou přibližně z 2. století a tím jsme šli hodně hluboko směrem k pramenům. Zároveň je však třeba říci, že největší důvod pro vznik nového překladu je vývoj současného jazyka.

V jaké době začali křesťané texty Nového zákona zaznamenávat? Předpokládám, že ze začátku fungovala ústní tradice...

Nestarší dochované texty jsou od apoštola Pavla – což je kolem roku 50. Existuje Sběrka Q, zachovaná v Matoušově a Lukášově evangeliu, u které se předpokládá, že by mohla být velmi blízko Ježíšova života.

Když už jsme u evangelií, proč zrovna čtyři? Občas v médiích problesknou zprávy, že se překládá evangelium podle Jidáše...

V zásadě proto, že jsou nejstarší a zároveň mají něco společného – žánr (biografie) a formu, která je uzpůsobená liturgickým potřebám církve. Kdežto ostatní evangelia se většinou nazývají evangelií, protože nějak parazitovala na popularitě a autoritě kanonických evangelií. Nanejvýš bychom mohli říci, že právě sbírka Q hrála jistou liturgickou

roli, ale Evangelium jako žánr ji záměrně potlačilo. Pravděpodobně proto, že sbírky Ježíšových výroků začaly být nekontrolovatelně doplňovány a docházelo i k duchovně-mocenským manipulacím. Apoštol Pavel v první epištole Korintským vyjadřuje odstup od některých slov Páně, protože znal lidi, kteří mu je stále citovali a šli mu asi hodně na nervy. Jidášovo evangelium je zcela druhotný útvar.

Jakým způsobem dnes vy jako vědec můžete pracovat s apokryfy? Protože spousta lidí je zná, mnoho čte – třeba slavné Čapkovy apokryfy – jaký je tam díl pravdy?

Historicky tam mnoho nových informací není. Jisté je, že apokryfy zachovaly některé žánry vyprávění o Ježíšovi. Třeba oslavnou novelu, která vyjadřuje, že lidé měli k Ježíšovi velkou úctu, ale nedokázali ji úměrně vyjádřit. Pamatuji se, jak mi sousedka za války vyprávěla, jak pan prezident Masaryk ohromně jezdil na koni. Což nebylo pro Masaryka přímo typické, ale ona tím chtěla vyjádřit svou úctu. Různé zázračné historky, které se navěsily na Ježíše v jeho dětství, mají podobnou funkci.

A proč myslíte, že církev ve středověku apokryfy často potlačovala? Byla v tom obava o podkopání jejich základů?

Určitě. A nebyl to jen středověk I evangelista Lukáš asi znal cyklus lidových vyprávění o Ježíšovi a vybral z toho poměrně málo a ostatní vyřídil, protože pochopil, že to nesouvisí s podstatou.

Myslíte, že by se apokryfy daly využít v dnešní kazatelské práci? Např. v nabourávání tradiční lidové zbožnosti...?

Kdyby byl farář šikovný, tak určitě. Spousta zvyků je z apokryfů odvozena a apokryfy samotné samozřejmě ovlivnily církevní představy.

Jakým způsobem vůbec pracovat s biblickými texty? Protože často člověk kolem sebe slyší: „Vždyt' takhle je to přece v Bibli,“ a vytrhne se citát. A aby interpretace byla srozumitelná jak odborné veřejnosti, tak laikům, tak i lidem v oboru neznalým...?

To je pořádně tučné sousto. Určitě pracovat v kontextu – rozhodující je funkční analýza. Nelze spekulovat, jak to autor myslel, ale jak to fakticky fungovalo v prostředí, pro které to bylo určeno. Tzn., že naší prací samozřejmě je dělat odborné komentáře, ale účinnost naší vědecké činnosti kolem Bible se měří tím, jak dalece je čtenář schopen pochopit

Prof. ThDr. Petr Pokorný, DrSc. se narodil 21.4.1933. Studoval v Praze u J.B. Součka a krátce i v Oxfordu u prof. G. D.Kilpatricka. Deset let působil jako duchovní evangelické církve v Praze. Na ETF učil od roku 1968, kratší dobu vyučoval i na univerzitách v Greifswaldu (1967-68), Pittsburghu a Princetonu (1986-87), a v Tuebingen (1988-89). Spolupracoval na ekumenickém překladu Bible, napsal několik monografií v češtině i v němčině (např. Tomášovo evangelium v roce 1981, nebo *Epheserbrief* 1992) a několik desítek studií do mezinárodních časopisů a sborníků. 28. října 2005 byl prof. Pokorný vyznamenán prezidentem Václavem Klausem medailí za zásluhy II. řádu.

původní text. Nejde o to, aby místo Bible četl komentáře, ale aby mu komentáře umožnily vrátit se k Bibli a rozumět jí.

Řeknu-li to ještě trochu jinak, snažíme se současnému člověku vyložit dnešním jazykem, jak si to tehdy představovali.

Přesuňme se do současnosti... Jak se díváte na nové teologické směry (teologie feminismu, teologie osvobození aj.), vidíte to jako možnost pro oživení křesťanství v Evropě?

Všechny nové směry dost zřetelně vyjadřují, co trápí většinu křesťanů. I když se nám to zdá divné, musíme si uvědomit, že se pomalu stáváme menšinou. Jinak mám dojem, že třeba teologie revoluce nebo feminismus jsou spíše „výbuchy,“ které se postupně konstruktivně transformují v určitou metodu nebo upozornění na problémy. Že by šlo o zlomy v teologii, se mi nezdá.

A jak povzbudit křesťanský život v Evropě? Když se podíváme čistě na čísla, tak počet aktivním věřících klesá. Znamená to i chuť lidí v něco věřit, když je v každém větším městě knihkupectví se spiritistickou literaturou?

Není to nutně projev hluboké krize. Určitá krize tu je a projevuje se kvantitativně. Ale neřekl bych, že klesá počet aktivních křesťanů. Mnohem více, než se nám zdá, klesá počet tradičních křesťanů. Projevují se tu tak dvě tendence – odchod tradičních a pasivních, příchod nových a aktivních.

Může to nějak souviset i s krizí vesnického života?

Zcela nepochybně. Krize vesnického života byla daná industrializací a částečně urychlená komunistickým režimem, a s tím samozřejmě souvisí i krize tradičního křesťanství, které mělo i dobré rysy: fázovalo život, vytvářelo slavnostní chvíle, ale - do určité míry se vzdalovalo vlastnímu základu.

Znamená to, že zažíváme jakousi obrodu církve? Návrat ke kořenům?

Myslím, že ano. Samozřejmě to není automatické, protože každá krize může mít dvojí vyústění – dobré i špatné – ale jsou tu zřetelné rysy nového začátku a teprve se ukáže, jak jsou silné a jak je budeme schopni teologicky podbudovat.

PETR SVOBODA